

A termelés és értékesítés megszervezése.

Előadó: **Dr. Oberding József**, okl., közgazda, Kolozsvár.

A termelés és értékesítés szövetkezeti megszervezése még mindig megoldatlan kérdése az erdélyi magyar szövetkezeti mozgalomnak. Ennek oka a magyar szövetkezeti mozgalom történeti fejlődésében rejlik, mely a hitel- és a fogyasztási szövetkezetek szervezésével indult meg a múlt század utolsó évtizedében a falusi hitel- és áruuzsora letörésére s mind a világháború kitöréséig ebben az irányban haladt. A háború után, az impériumátvételnélkor az erdélyi magyarságnak tehát csak hitel- és fogyasztási szövetkezetei voltak s az első időkben szövetkezeti politikánk ezeknek megtartására és megerősítésére irányult. A későbbi években szövetkezeti központjaink már a szövetkezeti hálózat kiépítését, is munkába vették s ebbe a programba a Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetsége felvette a termelő- és értékesítő szövetkezetek megszervezését, melynek eredményeként az utolsó három évben mintegy 60 tej szövetkezet alakult, túlnyomó többségben a Székelyföldön. A tej szövetkezetek sikere, melyek működésüket a gazdasági válság kimélyülésének időpontjában kezdték meg, nemcsak azt igazolják, hogy a termelő és értékesítő szövetkezetek kedvező talajra találtak nálunk, hanem egyben azt is, hogy a válság elleni küzdelemben igen jelentős szerepet vannak hivatva betölteni. Éppen ezért indokolt szövetkezeti politikánknak a termelő és értékesítő szövetkezetek megszervezésére és kiépítésére irányuló célkitűzéseit továbbra is munkálni, bár a súlyos gazdasági helyzet erre irányuló törekvéseinket meglehetősen szűk korlátok közé szorítja.

Termelő és értékesítő szövetkezeteink kiépítését az adott körülmények közt a mezőgazdaság kevésbé figyelemre méltott ágazataiban kell tovább folytatnunk, melyek termékei-

nek még mindig meg van a piaca, ahol a szövetkezet alapítása nagy tőkebefektetést nem igényel, de a szövetkezeti termelés, illetve értékesítés útján mégis jelentős nyereségtöbblet érhető el. Ezeknek a gazdasági ágaknak felkarolását különben a túlságosan egyoldalú, szemtermelő mezőgazdasági rendszerünknek a mezőgazdasági válság tanúságai szerint való átszervezése is szükségessé teszi.

Ilyen lenne első sorban a tejgazdaság. A kisgazdaságok s különösen a városi fogyasztó piacoktól távol fekvő vidékek kisgazdaságai, intenzív tejtermeléssel nem foglalkoznak, mert tejtermelésük értékesítése nem rentábilis, az rendszerint túlfogyasztásra kerül a családban s ennek következtében úgy a magángazdaságra, mint a közigazdaságra nézve veszteséget jelent. Hogy a tej szövetkezetek ebből a szempontból mily nagy jelentőséggel bírnak, öleg, ha megemlítjük, hogy székelyföldi tej szövetkezeteink az elmúlt év folyamán közel 2 millió lej áruforgalmat bonyolítottak le. Ennek a hatalmas összegnek a székely falvakba juttatása tisztán a tejszövetkezetek érdeme.

Tejszövetkezeti hálózatunk kiépítését a székelyföldi tej-szövetkezetek bátorító eredménye alapján feltétlenül tovább kell folytatnunk, de a tej szövetkezeti hálózat fejlesztésével együtt gondolnunk kell a növekvő tejtermelés értékesítésének hathatósabb előmozdításáról is. A székely tejszövetkezetek piacukat eddig a regátban, s különösen Bukarestben találták meg. A regáti piac felvevőképesége egyelőre biztosítani tudja a székely tejtermékek elhelyezési lehetőségét, ha a tej szövetkezetek számára egy kommerciális szellemű értékesítő szervet létesítenénk, mely közvetlen összeköttetést teremtené a regáti élelmiszerkereskedelemmel. Ilyen értékesítő szervvé legalkalmasabban a Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetségének nemrégiben alapított siménfalvi fiókját lehetne kifejleszteni. Nagy nyereséget jelentene a tejfeldolgozás szempontjából, ha a szövetkezetek tejtermését dán mintára közvetlenül az értékesítő szerv dolgozná fel vajjá, túróvá, sajttá, mert így egységes típusu árut tudna piacra hozni. Ha a központi feldolgozás egyelőre még nem lenne megoldható, feltétlenül keresztül kell vinnünk legalábbis a szövetkezeti termékek központi csomagolását és márkázását.

A fogyasztó közönség szempontjából ugyanis rendkívül nagy jelentőséggel bír a megszokott csomagolású és általánosan ismert márkájú áru, eltekintve attól, hogy a központilag végzett csomagolás könnyebbséget jelent a helyi szövetkezetekre nézve is.

A székelyföldi tej szövetkezeti hálózat mellett igen alkalmas tejszövetkezeti szervezkedésre Kalotaszeg vidéke, Kolozsvárhoz való közeli fekvése és a sűrű autóbusz és vasúti összeköttetés folytán. A kalotaszegvidéki falvak tejszövetkezeti hálózatát szintén közös értékesítőszerv köré csoportosítva, lehetőleg Bánffihunyadi központtal lehetne kiépíteni. A kalotaszegi tejszövetkezetek produktumuk nagyrészét a közeli fogyasztópiacra való tekintettel, közvetlenül, tej formájában is piacra hozhatnák, különösen, ha a tejet pasztörizálás útján kedveltebbé tennék. De a tejtermelés és tejértékesítés szövetkezeti megszervezésére minden nagyobb fogyasztópiachoz közelfekvő vidék alkalmat nyújt.

Nagy súlyt kell fektetnünk a szövetkezeti tejértékesítés megszervezése mellett a szövetkezetek szakszerű tejtermelésének az előmozdítására is. Evégből igen kívánatos lenne, hogy a Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetsége az Erdélyi Gazdasági Egylettel karöltve, vidékenként tejszövetkezeti tanfolyamot szervezzen a szövetkezeti tagok számára, valamint a tej szövetkezetek élére szakképzett tejmestereket állítsunk. A tejmesterek kiképzése legalkalmasabban a székelykereszturi mezőgazdasági iskolán rendszeresítendő tejmesteri tanfolyamokon történhetnék.

A tejszövetkezetek mellékágaként lehetne megszervezni a baromfi és tojástermelést és értékesítést, minthogy ezeknek a cikkeknek fogyasztóit ugyanazok képezik, mint a tejtermékek fogyasztóit, tehát az értékesítés céljából újabb piaci orientáció nem szükséges. A tejszövetkezetek vehetnék a kezükbe továbbá a méz és baromfitoll értékesítést is. Baromfitenyésztésünkre nézve nagy lendületet jelentene annak szövetkezeti megszervezése, különösen, ha a javaslatba hozott tejgazdasági tanfolyamokkal karöltve, baromfi tenyésztési tanfolyamok is rendeztetnének.

A termelő és értékesítő szövetkezeti szervezkedés másik hatalmas terrénumát a gyümölcskertészet képezi. Az erdélyi

gyümölcs éghajlati és talajviszonyainknál fogva úgy íz, mint húsosság tekintetében a legelőkelőbb helyet foglalja el, gyümölcsészetünk mégis teljesen visszamaradt. Gyümölcstermelésünk és értékesítésünk szervezetlenségének rovására írhatjuk, hogy itt Erdélyben, Európa gyümölcsöskertjében, kaliforniai almát fogyasztanak tavasszal, mikor az minőség tekintetében össze sem hasonlítható az erdélyi almával.

A gyümölcsszövetkezetek felállítása szintén a legminimálisabb tőkebefektetést igényli. Ezeknek feladata elsősorban a szakszerű gyümölcstermelés megvalósítása, különösen a permetezés bevezetésével, továbbá a termés közös értékesítése. A gyümölcsszövetkezetek a termés minőségi és mennyiségi feljavítása mellett, jobb és előnyösebb értékesítési lehetőséget jelentenek a termelők számára. A gyümölcstermelés és értékesítés szövetkezeti megszervezése terén szintén történtek kezdeményező lépések a Székelyföldön, ú. n. gyümölcsközségek alapítása által, melyek igen szép sikerrel működnek. Tekintve a gyümölcsszövetkezetek minimális üzemeltetői szükségletét s ezzel szemben a szövetkezetek gazdasági előnyét, a gyümölcsszövetkezetek beszerzését szintén programba vehetjük. A szövetkezeti gyümölcsértékesítés már export-lehetőségekkel is számolhat, a magánkereskedelem már eddig is jelentős tételekben szállított erdélyi gyümölcsöt a külföldre, mégpedig minden különösebb kockázat nélkül, a külföldi importőrök megbízása alapján, akik előszeretettel látogatnak hozzánk minden évben. Gyümölcstermésünk elhelyezését azonban az export-lehetőségek figyelmen kívül hagyásával is teljes egészében biztosítja a belföldi piac, természetesen a szövetkezeti termelés és értékesítés útján sokkal jobb árak mellett, mint a multban. Gyümölcstermelésünk fellendítése érdekében szintén kívánatos lenne a gyümölcstermelő vidékeken gyümölcsészeti tanfolyamokat rendezni.

Nagy jelentőséggel bír a szőlősgazdák számára a bortermelés pinceszövetkezetek útján való kezelése és értékesítése. A pinceszövetkezetek egyik igen szép példájával találkozunk itt a közelben a tekei szászoknál, s ha e buzdító példa nyomán a magyar bortermelők is szövetkezetekbe tömörülnének, nagyban előmozdíthatnák a borértékesítést.

A mezőgazdasági termelés és értékesítés szövetkezet; megszervezésébe a fentebb tárgyalt speciális termelő- és értékesítő szövetkezetek mellett a hitel- és fogyasztási szövetkezetek is bekapcsolódhatnak az ilyen célra alakított alosztályok (szakcsoportok) útján. Oly községekben, ahol már hitel- vagy fogyasztási szövetkezetek működnek, a termelő- és fogyasztási szövetkezeti mozgalmat a legcélszerűbben a szövetkezeti szakcsoportok szervezése útján indíthatjuk meg, egyrészt gazdaságossági szempontokból, másrészt pedig, hogy a falu „túlszervezését” elkerüljük. Különösen a hitel-szövetkezeteknek áll érdekükben a termelő- és értékesítő alosztályok megalakítása, hogy a mezőgazdasági moratórium alatt is biztosíthassák szövetkezetük prosperitását. Erre nyomtatékosan felhívjuk hitelszövetkezeteink igazgatóságának a figyelmét. Nem kisebb jelentőségű azonban a fogyasztási szövetkezetekre nézve sem a termelési és értékesítési ágazat munkaprogramjukba való intenzív bekapcsolása, különösen ha tekintetbe vesszük rentabilitásuknak az utóbbi időkben való állandó hanyatlását. A fogyasztási szövetkezetek a termelő és értékesítő alosztályok bekapcsolása útján nagyban fokozhatják rentabilitásukat. A falusi fogyasztási szövetkezetek termelői, illetve értékesítési tevékenységének irányítását a „Hangya” központ kell a kezébe vegye, oly módon, hogy a falusi fogyasztási szövetkezetek termelő- és értékesítési szakosztályai által produkált terményeket a városokban kiépítendő szervezetei útján hozza forgalomba. Erre a kérdésre a következőkben még részletesen kitérünk.

A hitel és fogyasztási szövetkezetek, a fenti mezőgazdasági ágak termelésének és értékesítésének megszervezése mellett, előmozdíthatják továbbá tagjaik gabonaértékesítését is, a tagok eladásra szánt gabonájának a bukaresti Export-Import Szövetkezeti Központnál való felajánlása útján. A hadsereg gabonaszükségletének ellátása ugyanis újabban az Export-Import Szövetkezeti Központ hatáskörébe tartozik. Minthogy azonban az Export-Import Szövetkezeti Központ csak nagy tételekben vásárol, az ezúton való értékesítést csak nagyobb gabonatermelő vidékek szövetkezetei vehetik igénybe. De megszervezhetik a hitel- és fogyasztási szövetkezetek a falu gabonatermésének az értékesítését tőzsdei

eladás útján is, olymódon, hogy a falu eladásra váró gabonakészletét összeírják s ennek eladására megbizást adnak egy tőzsdeügynöknek. Ilymódon a nagybani eladási árat élvezhetik a gazdák. Ebben az esetben előnyt élveznek azok a községek, ahol lehetőleg azonos fajú és azonos minőségű gabonát termelnek. A Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetségének igazgatósága most foglalkozik a lóheremag németországi export-lehetőségeinek kutatásával, s ha sikerülni fog a lóheremag exportját biztosítani, úgy a lóheretermelés és értékesítés terén szintén nagy szerep vár a szövetkezetekre, mely szintén figyelemre nem méltatott, de jelentős jövedelmet biztosító termelési ág.

A mezőgazdasági termelés és értékesítés megszervezésének tárgyalása kapcsán külön kell foglalkoznunk a székely közbirtokosságok erdőkitermelő és faértékesítő szövetkezeti szervezkedésével. A regátban már régen elterjedtek és igen jelentős eredményt mutatnak fel a nálunk eddig teljesen ismeretlen erdőkitermelő és faértékesítő szövetkezetek. Annál nagyobb örömmel üdvözölhetjük az ez év tavaszán a Székelyföldön megindult fakitermelő és értékesítő szövetkezeti szervezkedést. Igaz, hogy ezideig a mozgalom még csak a csiki közbirtokosságok közt talált talajra, de reméljük, hogy a közbirtokosságok vezetői felismerve ennek a mozgalomnak nagy nemzetgazdasági jelentőségét, rövidesen követni fogják a csiki kezdeményezést. Ha sikerülne az összes székely közbirtokosságokat fakitermelő és faértékesítő szövetkezetekbe szervezni, úgy a székely közbirtokosságok Románia legnagyobb faipari organizációját teremtenék meg s központi értékesítő szervük a nemzetközi fapiacra is jelentős tényezővé válnék. Ezt a kérdést rendkívüli fontosságára való tekintettel állandóan szövetkezeti politikánk homlokterében kell tartanunk és mindent el kell követnünk a mozgalom kiterjesztése és megerősítése érdekében.

Reá kell mutatnunk végül a városi fogyasztási szövetkezeti hálózat kiépítésének a szükségére. Fogyasztási szövetkezeti mozgalmunk ezidőszerint még nem tudott a városokban mélyebb gyökeret engedni, pedig a fogyasztási szövetkezeteknek ma inkább a városon van jelentőségük, mint falun. A falusi fogyasztási szövetkezeti mozgalom annak idején az

áruuzsora letörésére indult meg nálunk, ma azonban az éles kereskedelmi verseny folytán már alig beszélhetünk áruuzsorról. Igen gyakori eset az utóbbi időben, hogy a konkurrens kiskereskedelem a legjelentősebb árucikkeket olcsóbban adja, mint a szövetkezet, minek következtében a fogyasztási szövetkezetek sokat veszítenek népszerűségükből. De a nemzeti termelés- és értékesítésre nézve a falusi fogyasztási szövetkezetek különben is teljesen közömbösek, mert árucikkeik legnagyobb része külföldi származású. Ezért sokkal fontosabbnak tartanánk, ha a fogyasztási szövetkezeti mozgalmunk súlypontja a városokba helyeződne át, a városi fogyasztók megszervezése céljából, hogy a magyar falvak terméneinek elsősorban a városi fogyasztók biztosítsanak piacot. A városi fogyasztási szövetkezetek megszervezését a „Hanygya” központtól várjuk.

Az előadottak alapján a következő határozati javaslatot vagyok bátor előterjeszteni:

Mondja ki a nagygyűlés, hogy

1. a Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetsége által beindított termelő- és értékesítő szövetkezeti szervezkedést mindenben helyesli s a már meglévő tejszövetkezeti hálózat teljes kiépítése mellett szükségesnek látja az akciót a tojás-, baromfi-, toll-, méz- és gyümölcstermelés és értékesítésre is kiterjeszteni, hasonlóképpen a székelyföldi erdőközirtokosságoknak erdőkitermelő és faértékesítő szövetkezetekben való megszervezésére;

2. felhívja a hitel- és fogyasztási szövetkezetek figyelmét a mezőgazdasági termelés és értékesítés szövetkezeti megszervezésének előmozdítására, termelő- és értékesítő szokosztályok (szakcsoportok) alakítása útján;

3. kívánatosnak tartja, hogy a Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetsége

az Erdélyi Gazdasági Egylettel karöltve tejgazdasági, baromfitenyésztési és gyümölcsészeti tanfolyamokat szervezzen, a székelykereszturi mezőgazdasági iskola pedig tejmasteri tanfolyamokat rendszeresítsen;

4. a „Hangya” szövetkezetek központjának figyelmébe ajánlja a városi fogyasztási szövetkezetek megszervezését, a magyar termelők és fogyasztók közvetlen összekapcsolása céljából.